

ἀμέλειαν ταύτην καὶ ἐπομένως νὰ προβλέπη μέσα ἀπαλλαγῆναι ὅθεν δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι ἐφ' ὅσον ἐξαπλοῦται ἡ οἰκονομολογικὴ ἐπιστήμη καὶ ἡ πείρα, τόσον ἀφ' ἐτέρου θὰ ἐλαττωταὶ ἡ περιττὴ ἀπώλεια καὶ ἡ ἔνδεια παρ' ἀνθρώποις.

Ἡ ἱστορία τοῦ ἐμπορίου διαμνημονεῦει μόνον τὰς καταστρεπτικὰς περιπετείας τῆς κοινωνίας καὶ τὴν ἐπαύξησιν τῶν κερμάτων τῶν διὰ τῆς διαρπαγῆς καὶ τῶν λεηλασιῶν τοῦ ἰσχυροτέρου ἀλλ' ἀπλῶς ὅταν αὗται ἀνθίστανται κατὰ τῶν ἀρχῶν ὅσοι ἐκταραξάν τοὺς ἀνθρώπους, τίνι τρόπῳ νὰ παράγωσι, διανέμωσι, καταναλίσκωσι, ἀνπληρῶσι καὶ θησαυρίζωσι πλοῦτον ἐπὶ σκεπῶν εὐημερίας. Ὡσχύτως, μέχρι τινός, διαπραγματεύεται αὐτὰ τὰ φαινόμενα τῶν νομοθεσιῶν, καὶ τὴν αὐτόχειρα πολιτικὴν ἐκείνων τῶν βασιλέων, ὅσοι ἀπηγόρευσαν τὴν διάχυσιν τῶν ἐπιφελίμων γνώσεων ἀναμέσον τῶν ὑπηκόων αὐτῶν. Συνέπεια τοῦ οὗτου εἶδους κυβερνήσεως ὑπῆρξεν ἡ ἐξῆς: τὰ ἔργα καὶ αἱ ἀσφαλίαι ἀφέθησαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τοὺς ἀμαθεῖς, εἰς τοὺς ἀπλοῦς καὶ τὰ ἀνδράποδα τῶν Ἰουδαίων, τοὺς εἴλωτας τῆς Σαυῆς, τοὺς αἰχμαλώτους τῶν Ῥωμαίων καὶ τοὺς γωρικούς Σαυῆς καὶ Σλάβους τῶν μεσαιωνικῶν καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων.

Εὐρίσκομεν, οὐχ ἥττον, ὅτι ἡ κατάπτωσις λαοῦ τινος πᾶσι νὰ κατεσπεύσθη ὑπὸ τῆς φιλοδοξίας ἢ τῆς ἀνικανότητος τῶν κυβερνώντων, ἰδίως ὅμως τὰ αἷτια τῆς διαφθορᾶς συνήθως ἀνιχνεύονται εἰς τὴν ὀκνηρίαν, τὴν βραθυμίαν, τὴν διαφθορὰν καὶ τὴν ὀλιγωρίαν πασῶν ἐκείνων τῶν οἰκονομικῶν ἀρετῶν. Ἐκεῖ ἃς διέπρεψαν πάντοτε ὀλίγα τινὰ ἄτομα τῶν κοινωνιῶν. Ἐκεῖ ὅπου τοιαῦτα ἐλαττώματα ἐπικρατοῦσι, τὰ ἔθνη εἰς μείωσιν περιμένουσι διηνεκῆ εὐδαιμονίαν. Τὴν σήμερον, ὡς καὶ ἀνεκὸν τὰ ἔθνη ἀκμάζουσιν ἢ ταλαιπωροῦνται ἀναλόγως, ἐφ' ὅσον ἐκβάλλουσιν ἑαυτὰ εἰς τὴν ἰσχὺν τῶν μεγάλων ἠθικῶν νόμων.